

Kraków dn.7.01.2021 r.

Dr hab. n. med. Barbara Gryglewska, prof. UJ
Katedra Chorób Wewnętrznych i Gerontologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego - Collegium Medicum
Ul. Jakubowskiego 2,
30-688 Kraków

Recenzja

Pracy doktorskiej mgr Małgorzaty Pięłowskiej pt.

„Porównanie stanu odżywienia osób starszych: pensjonariuszy domów opieki społecznej i osób zamieszkałych w środowisku domowym”

Promotor: prof. dr hab. Tomasz Kostka

Recenzję wykonano na zlecenie Dziekana Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, z dnia 01.10.2020 roku.

1. Charakterystyka pracy

Recenzowana praca doktorska ma charakter naukowo-badawczy. W pracy podjęto próbę wielokierunkowej oceny odrębności w stanie odżywienia wśród seniorów zamieszkałych w środowisku domowym i przebywających w instytucji opiekuńczej – domu pomocy społecznej (DPS). Ponadto badano czy stan odżywienia wpływa odrębnie na sprawność funkcjonalną osób starszych zamieszkujących w różnych środowiskach.

Rozprawa zawiera 157 stron maszynopisu, podzielonego na 6 rozdziałów, zawierającego 24 tabele oraz 32 wykresy, streszczenia pracy w języku polskim i angielskim, spis piśmiennictwa obejmujący 165 pozycji, a także spisy używanych skrótów, tabel i rycin zamieszczonych w pracy. Ponadto załączone zostały: wykaz dorobku naukowego Doktorantki, zgody Komisji Bioetyki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz dyrektorów domów pomocy społecznej na przeprowadzenie badań, a także załączniki obejmujące skale całościowej oceny geriatrycznej wykorzystywane w badaniu.

W pierwszym rozdziale, stanowiącym wstęp do omawianych zagadnień, Doktorantka omawia charakterystykę procesu starzenia, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w składzie ciała i sprawności funkcjonalnej. Omawiane są również problemy związane ze stanem odżywienia, ich przyczyny i konsekwencje a także możliwości oceny stanu odżywienia u osób w wieku podeszłym. W podrozdziale 6 wstępu Doktorantka uzasadnia podjęcie tematu badań.

W kolejnym rozdziale sformułowany został cel pracy oraz pytania badawcze.

W trzecim rozdziale Doktorantka opisuje zastosowaną metodykę badań. Przedstawia kryteria włączenia i wyłączenia, charakteryzuje pod względem socjo-demograficznym osoby włączone do projektu, zamieszkałe w środowisku domowym i przebywające w instytucji

opiekuńczej. Przedstawione też zostały zastosowane metody badawcze do oceny stanu zdrowia, sprawności funkcjonalnej oraz analizy stanu odżywienia. Ostatni element tego rozdziału stanowi opis przeprowadzonych analiz statystycznych.

Przedstawione w kolejnym rozdziale wyniki badania obejmują charakterystykę kliniczną oraz prezentację danych uzyskanych z przeprowadzonych testów, w podziale w zależności od miejsca zamieszkania, a także w zależności od płci w obu typach miejsca zamieszkania. Przedstawione zostały także korelacje badanych testów sprawności funkcjonalnej z wybranymi cechami klinicznymi oraz ocenianymi wskaźnikami stanu odżywienia zarówno w całej grupie badanej, wśród mężczyzn i kobiet oraz pośród mieszkających w DPS i we własnym domu. Odrębnie zaprezentowany został wpływ środowiska zamieszkania na sprawność funkcjonalną w zależności od stanu odżywienia, a także zmienne wpływające na sprawność funkcjonalną w analizie wieloczynnikowej. Wyniki zostały zilustrowane tabelami oraz wykresami.

W omówieniu przeanalizowano uzyskane wyniki z danymi z piśmiennictwa, analizując rezultaty w podrozdziałach dotyczących sprawności funkcjonalnej i stanu odżywienia w środowisku instytucjonalnym i domowym oraz związków stanu odżywienia, środowiska miejsca zamieszkania i innych zmiennych ze sprawnością funkcjonalną.

Dyskusję kończy sformułowanie wniosków, które wynikają z konstrukcji badania i znajdują uzasadnienie w wynikach. Zaproponowano także możliwości praktycznego wykorzystania wyników badań.

2. Ocena pracy

Rozprawa dotyczy ważnego aspektu ustalenia odrębności dotyczących stanu odżywienia osób starszych w porównywalnym wieku, zamieszkujących w instytucji opiekuńczej i we własnym domu. Ponadto istotny element badania stanowiło oszacowanie wpływu miejsca zamieszkania i ocenianych elementów stanu odżywienia na sprawność funkcjonalną badanych. W badaniu Doktorantka kompleksowo ocenia badanych zarówno pod względem stanu odżywienia, określanego na podstawie kwestionariuszy, pomiarów antropometrycznych i badaniem składu ciała metodą bioimpedancji elektrycznej, jak również pod względem stanu klinicznego i sprawności funkcjonalnej na podstawie wywiadów i elementów całościowej oceny geriatrycznej. W badaniu wykazano, że pensjonariusze DPS charakteryzowali się gorszą sprawnością funkcjonalną, niższą siłą mięśniową, gorszymi funkcjami poznawczymi w porównaniu z osobami pochodzącymi ze środowiska domowego. Ponadto seniorzy zamieszkujący w środowisku instytucjonalnym prezentowali gorsze parametry stanu odżywienia oraz wyższe ryzyko niedożywienia w porównaniu z osobami mieszkającymi we własnym domu. Zaobserwowano także wyraźny związek stanu odżywienia z elementami sprawności funkcjonalnej, funkcjami poznawczymi i siłą mięśniową, ale parametry stanu odżywienia były zdecydowanie silniej powiązane ze stanem funkcjonalnym w środowisku domowym w porównaniu z instytucją. W analizie wieloczynnikowej potwierdził się związek miejsca zamieszkania jako niezależnego czynnika determinującego sprawność funkcjonalną.

3. Uwagi krytyczne

W pracy Doktorantka nie ustrzegła się pewnych niedociągnięć. Grupy badane dobrane zostały pod względem parametrów socjo-demograficznych, choć z założenia musiały się one różnić pod względem sprawności funkcjonalnej. W metodyce w ocenie sprawności funkcjonalnej należało w mojej opinii ograniczyć się do skali Katza i pozostałych skal COG, ponieważ

wyniki skali Lawton mogą być zaburzone, gdyż trudno jest ustalić czy niesamodzielność w niektórych czynnościach złożonych wynika z ograniczeń obserwowanych u chorego, czy też z korzystania z usług dostarczanych przez instytucję opiekuńczą i tym samym niewykonywania ich przez pensjonariusza. W analizie czynników, które potencjalnie mogły mieć znaczenie zarówno dla sprawności funkcjonalnej jak i stanu odżywienia w placówce opiekuńczej, nie został uwzględniony ponadto czas pobytu w instytucji.

Bardzo istotnym elementem badania była ocena składu ciała starszych osób zamieszkujących w różnych środowiskach z wykorzystaniem metody bioimpedancji elektrycznej. We wstępie Doktorantka opisuje zastosowanie tej metody w analizie stanu odżywienia, ale w mojej opinii precyzyjny opis analizowanych parametrów uzyskanych w badaniu BIA powinien znaleźć się w metodyce. Doktorantka podała także, że wylicza SMM (skeletal muscle mass) oraz SMI (skeletal muscle index) nie podając jednak wzorów jakimi się posłużyła. Oba skróty nie znalazły się także w wykazie skrótów na początku dysertacji.

Wyniki są prezentowane za pomocą bardzo licznych tabel i wykresów. Tabele wyników zawierają znaczne ilości danych i często zajmują kilka stron tekstu. Tym samym nagłówek znajduje się daleko od reszty tabeli, co utrudnia czytanie danych. Podobnie zastosowane w tabelach skróty powinny być objaśnione pod tabelą, niezależnie od spisu skrótów na początku Dysertacji. W tekście Doktorantce zabrakło konsekwencji, aby w wynikach podawać tylko p o istotności statystycznej, gdyż brak istotności w większości tabel i wykresów określa skrótem NS, ale w części danych podaje wartości p, nawet jeżeli nie są istotne.

4. Ocena końcowa

Podsumowując mogę stwierdzić, że mimo powyższych uwag praca ma wartościowy charakter, badanie zostało zrealizowane w sposób poprawny, a uzyskane wyniki stanowią oryginalny wkład Doktorantki w badaną dziedzinę wiedzy.

W konkluzji stwierdzam, że opiniowana praca mgr Małgorzaty Pięłowskiej spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003r o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.nr 65, poz. 595 z późn.zm) stawiane rozprawom doktorskim i wnioskuję do Rady Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie mgr Małgorzaty Pięłowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab.n.med. Barbara Gryglewska, prof. UJ